

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Συμβούλιο της Ευρώπης/Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2013. Η παρούσα μετάφραση δεν δεσμεύει το Δικαστήριο. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. την ένδειξη δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο τέλος του παρόντος εγγράφου.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

ΠΡΩΗΝ ΠΕΜΠΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ GAS ΚΑΙ DUBOIS κατά ΓΑΛΛΙΑΣ

(Προσφυγή n° 25951/07)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 2012

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

15/06/2012

Η απόφαση αυτή οριστικοποιήθηκε βάσει των όρων του Άρθρου 44 § 2 της Σύμβασης. Επιδέχεται μορφολογικές βελτιώσεις.

Στην υπόθεση Gas και Dubois κατά Γαλλίας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώην πέμπτο τμήμα), που συνεδρίασε σε σώμα συγκείμενο από τους:

Dean Spielmann, *προεδρεύοντα*,

Jean-Paul Costa,

Karel Jungwiert,

Boštjan M. Zupančič,

Mark Villiger,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Ganna Yudkivska, *δικαστές*,

και την Claudia Westerdiek, *γραμματέα του τμήματος*,

Κατόπιν συσκέψεως εν συμβουλίω στις 12 Απριλίου 2011 και στις 14 Φεβρουαρίου 2012,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, που εγκρίνεται κατά την τελευταία αυτή ημερομηνία:

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προήλθε από προσφυγή (n° 25951/07) που ασκήθηκε κατά της Γαλλικής Δημοκρατίας, την οποία κατέθεσαν στο Δικαστήριο δύο υπήκοοι του Κράτους αυτού, οι κυρίες Valérie Gas και Nathalie Dubois («οι προσφεύγουσες»), στις 15 Ιουνίου 2007, βάσει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Τις προσφεύγουσες εκπροσώπησε ο κ. C. Mécarry, δικηγόρος Παρισιού. Τη γαλλική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσώπησε η υπάλληλός της, κα E. Belliard, διευθύντρια νομικών υποθέσεων του Υπουργείου εξωτερικών.

3. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονταν συγκεκριμένα ότι υπήρξαν θύματα διάκρισης σε σχέση με τα ετερόφυλα ζευγάρια, διότι στη Γαλλία δεν υπάρχει νομική δυνατότητα που να επιτρέπει στα ομόφυλα ζευγάρια την υιοθεσία από τον δεύτερο γονέα. Επικαλούμενες το άρθρο 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 8, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι υπέστησαν διακριτική μεταχείριση βασισμένη στον σεξουαλικό τους προσανατολισμό, η οποία προσέβαλε το δικαίωμά τους στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

4. Με απόφασή του της 31 Αυγούστου 2010, το τμήμα κήρυξε την προσφυγή παραδεκτή. Στις 30 Νοεμβρίου 2010, το τμήμα αποφάσισε να διεξαγάγει ακροαματική διαδικασία για το βάσιμο της υπόθεσης.

5. Τόσο οι προσφεύγουσες όσο και η Κυβέρνηση κατέθεσαν συμπληρωματικές γραπτές παρατηρήσεις (άρθρο 59 § 1 του κανονισμού). Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν επίσης η Διεθνής Ομοσπονδία Συνδέσμων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (FIDH), η Διεθνής Επιτροπή Νομικών (ICJ), το Ευρωπαϊκό Τμήμα της International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA-Europe), η British Association for Adoption and Fostering (BAAF) και το Network of European LGBT Families Associations (NELFA), στους οποίους ο προεδρεύων του Δικαστηρίου επέτρεψε να παρέμβουν. Τα αντίδικα μέρη απάντησαν στα σχόλια αυτά (άρθρο 44 § 6 του κανονισμού). Στις παραπάνω οργανώσεις επιτράπη εξάλλου να συμμετάσχουν και στην προφορική διαδικασία.

6. Δημόσια ακρόαση διεξήχθη στο Μέγαρο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στο Στρασβούργο, στις 12 Απριλίου 2011 (άρθρο 59 § 3 του κανονισμού).

Παρέστησαν:

– *εκ μέρους της Κυβέρνησης*

- κα Α.-F. TISSIER, υποδιευθύντρια των δικαιωμάτων του ανθρώπου, διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου εξωτερικών, *εκπρόσωπος,*
- κ. J.-C. GRACIA, γενική γραμματεία Υπουργείου δικαιοσύνης, *νομικός σύμβουλος,*
- κα C. BLANC, διεύθυνση πολιτικών υποθέσεων και δικαιοσύνης του Υπουργείου δικαιοσύνης,
- κα M.-A. RECHER LAMBEY, γενική γραμματεία Υπουργείου δικαιοσύνης,
- κα A. TALBOT, γενική γραμματεία Υπουργείου δικαιοσύνης,
- κα M. SCHULTZ, γενική διεύθυνση Κοινωνικής συνοχής του Υπουργείου κοινωνικών υποθέσεων, του Υπουργείου αλληλεγγύης και κοινωνικής συνοχής,
- κα J. SPITERI, διεύθυνση Οικονομικών και νομικών υποθέσεων και υπηρεσιών του Υπουργείου εργασίας, απασχόλησης και υγείας,
- κα E. TOPIN, διεύθυνση Νομικών υποθέσεων του Υπουργείου εξωτερικών και ευρωπαϊκών υποθέσεων, *σύμβουλοι.*

– *εκ μέρους των προσφευγόντων*

- κ. C. MÉCARY, δικηγόρος,
- κ. Y. STREIFF, δικηγόρος, *νομικοί σύμβουλοι,*
- κ. T. BOUZENOUNE, *σύμβουλος.*

– *εκ μέρους των τρίτων*

- κ. R. WINTEMUTE, καθηγητής, δικαιώματα του ανθρώπου, King's

College, Λονδίνο,

σύμβουλος,

εκ μέρους της Διεθνούς Ομοσπονδίας συνδέσμων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (FIDH), της Διεθνούς Επιτροπής Νομικών (ICJ), του Ευρωπαϊκού Τμήματος της International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA-Europe), της British Association for Adoption and Fostering (BAAF) και του Network of European LGBT Families Associations (NELFA).

7. Το Δικαστήριο άκουσε τις αγορεύσεις του κ. Mécarry, της κας Tissier και του κ. Wintemute. Άκουσε επίσης τις απαντήσεις του κ. Mécarry και της κας Tissier στις ερωτήσεις που τους έθεσαν οι δικαστές.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

I. ΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

8. Οι προσφεύγουσες είναι γεννημένες το 1961 και το 1965 αντιστοίχως, και διαμένουν στο Clamart.

9. Η κυρία Nathalie Dubois («η δεύτερη προσφεύγουσα») που συζεί από το 1989 με την κυρία Valérie Gas («η πρώτη προσφεύγουσα»), γέννησε στη Γαλλία, στις 21 Σεπτεμβρίου 2000, ένα κορίτσι, την Α., που συνελήφθη στο Βέλγιο με ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, από ανώνυμο δότη. Η Α. δεν έχει θεμελιωμένη συγγενική σχέση με τον πατέρα, ο οποίος είναι ανώνυμος δότης σύμφωνα με τον βελγικό νόμο. Το παιδί ζει από τη στιγμή της γέννησής του στην κοινή στέγη των προσφευγουσών. Στις 22 Σεπτεμβρίου 2000, το παιδί εγγράφηκε στο ληξιαρχείο του δημαρχείου του Clamart. Αναγνωρίστηκε από τη μητέρα της στις 9 Οκτωβρίου 2000.

10. Οι δύο προσφεύγουσες σύναψαν εν συνεχεία ένα αστικό σύμφωνο αλληλεγγύης (PACS), το οποίο καταχωρίστηκε στις 15 Απριλίου 2002 στη γραμματεία του ειρηνοδικείου του Vanves.

11. Στις 3 Μαρτίου 2006, η πρώτη προσφεύγουσα κατέθεσε ενώπιον του πρωτοδικείου της Nanterre αίτηση απλής υιοθεσίας της θυγατέρας της συντρόφου της, με τη ρητή συγκατάθεση της τελευταίας κατατεθειμένη ενώπιον συμβολαιογράφου.

12. Στις 12 Απριλίου 2006, ο εισαγγελέας δήλωσε την αντίθεσή του στην αίτηση υιοθεσίας της πρώτης προσφεύγουσας, με βάση το άρθρο 365 του αστικού κώδικα (βλ. παράγραφο 19).

13. Με απόφαση της 4 Ιουλίου 2006, το δικαστήριο διαπίστωσε ότι πληρούνταν οι νομικές προϋποθέσεις για την υιοθεσία, και ότι ήταν αποδεδειγμένο ότι οι προσφεύγουσες ασχολούνταν ενεργά και από κοινού

με το παιδί, προσφέροντάς του φροντίδα και στοργή. Ωστόσο, το δικαστήριο απέρριψε την αίτηση, με το σκεπτικό ότι η εν λόγω υιοθεσία θα είχε νομικές συνέπειες αντίθετες με την πρόθεση των προσφευγουσών και με το συμφέρον του παιδιού, καθώς η γονική μέριμνα θα μεταβιβαζόταν στη θετή μητέρα, στερώντας έτσι από τη βιολογική μητέρα τα δικαιώματά της στο παιδί.

14. Η πρώτη προσφεύγουσα άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής, και η δεύτερη προσφεύγουσα παρενέβη οικειοθελώς στη διαδικασία.

Ενώπιον του εφετείου των Βερσαλλιών, οι προσφεύγουσες επανέλαβαν την πρόθεσή τους να κατοχυρώσουν, μέσω της υιοθεσίας, ένα ασφαλές νομικό πλαίσιο για το παιδί, σύμφωνα με την κοινωνική πραγματικότητα όπου το ίδιο ζούσε. Υποστήριζαν, εξάλλου, ότι η απώλεια της γονικής μέριμνας από τη μητέρα του παιδιού μπορούσε να διορθωθεί με πλήρη ή μερική ανάθεση της μέριμνάς αυτής, και προέβαλαν το γεγονός ότι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες γίνεται δεκτή η υιοθεσία παιδιού που κατοχυρώνει έναν δεσμό μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου.

15. Με απόφαση της 21 Δεκεμβρίου 2006, το εφετείο επανέλαβε την απόρριψη της αίτησής τους.

Παρότι, ακριβώς όπως και πρωτοδίκως, το δικαστήριο επεσήμανε ότι πληρούνταν οι νομικές προϋποθέσεις για την υιοθεσία και ότι ήταν αποδεδειγμένο το γεγονός ότι η πρώτη προσφεύγουσα συμμετείχε ενεργά στην ευημερία του παιδιού, συναισθηματική και υλική, επιβεβαίωσε ότι οι νομικές συνέπειες της συγκεκριμένης υιοθεσίας δεν ήταν σύμφωνες προς το συμφέρον του παιδιού, αφ' ης στιγμής οι προσφεύγουσες δεν μπορούσαν να επωφεληθούν από τον επιμερισμό της γονικής μέριμνας που προβλέπει το άρθρο 365 του αστικού κώδικα σε περίπτωση υιοθεσίας από τον σύζυγο της μητέρας ή τη σύζυγο του πατέρα, και συνεπώς η κα Dubois θα εξέπιπτε, λόγω της υιοθεσίας, από κάθε δικαίωμα στο παιδί της. Το δικαστήριο, άλλωστε, εκτίμησε ότι μια ενδεχόμενη απλή μεταγενέστερη ανάθεση της άσκησης γονικής μέριμνας δεν επαρκούσε, για να μετριάσει τους κινδύνους τους οποίους ενέχει για το παιδί η απώλεια της γονικής μέριμνας από τη μητέρα του. Η αίτηση, επομένως, σύμφωνα με το δικαστήριο, ανταποκρινόταν μόνο στην επιθυμία των προσφευγουσών να αναγνωρισθεί και να νομιμοποιηθεί μια κοινή γονική τους σχέση με το παιδί.

16. Στις 21 Φεβρουαρίου 2007, οι προσφεύγουσες κατέθεσαν αίτηση αναίρεσης, αλλά η διαδικασία ενώπιον του Ακυρωτικού δικαστηρίου δεν ολοκληρώθηκε. Στις 20 Σεπτεμβρίου 2007, ο πρόεδρος του Ακυρωτικού δικαστηρίου εξέδωσε εντολή σύμφωνα με την οποία κατέπιπτε το δικαίωμα αίτησης αναίρεσης.

II. ΤΟ ΣΧΕΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

A. Υιοθεσία

17. Στο γαλλικό δίκαιο υπάρχουν δύο τύποι υιοθεσίας, η πλήρης υιοθεσία και η απλή υιοθεσία.

1. Η πλήρης υιοθεσία

18. Μπορεί να αποφασιστεί μόνο όσο το παιδί είναι ανήλικο, και μπορούν να την αιτηθούν έγγαμοι σύζυγοι ή ένα άτομο μόνο του. Ως αποτέλεσμα, προσφέρει στο παιδί μια σχέση συγγένειας με τους θετούς γονείς ή τον θετό γονέα η οποία υποκαθιστά την προηγούμενη σχέση του με τους βιολογικούς γονείς (εάν υπάρχει), και του δίνει επίσης το επώνυμο του υιοθετούντος. Καταρτίζεται μια νέα ληξιαρχική πράξη γέννησης, και η υιοθεσία είναι αμετάκλητη (άρθρα 355 και εξής του αστικού κώδικα).

2. Η απλή υιοθεσία

19. Αντίθετα, με την απλή υιοθεσία δεν διακόπτονται οι δεσμοί μεταξύ του παιδιού και της αρχικής του οικογένειας, αλλά δημιουργείται ένας επιπρόσθετος δεσμός συγγένειας (άρθρα 360 και εξής του αστικού κώδικα). Η απλή υιοθεσία πορεί να πραγματοποιηθεί όποια και αν είναι η ηλικία του υιοθετούμενου, ακόμη και αν είναι ενήλικος. Με την απλή υιοθεσία, το επώνυμο του υιοθετούντος προστίθεται στο επώνυμο που ήδη φέρει ο υιοθετούμενος. Ο τελευταίος διατηρεί τα κληρονομικά του δικαιώματα απέναντι στην οικογένεια καταγωγής του, και αποκτά ανάλογα δικαιώματα και έναντι του υιοθετούντος. Η απλή υιοθεσία δημιουργεί αμοιβαίες υποχρεώσεις μεταξύ υιοθετούντος και υιοθετούμενου, κυρίως την υποχρέωση διατροφής. Οι γονείς του υιοθετούμενου υποχρεούνται να του παρέχουν οικονομική βοήθεια μόνον εφόσον δεν μπορεί να τη λάβει από τον υιοθετούντα.

Εάν ο υιοθετούμενος είναι ανήλικος, ως αποτέλεσμα της απλής υιοθεσίας αποδίδονται στον υιοθετούντα όλα τα δικαιώματα γονικής μέριμνας, από τα οποία στο εξής εκπίπτουν ο πατέρας ή η μητέρα του παιδιού. Ο νομοθέτης έχει προβλέψει μία εξαίρεση σε αυτόν τον κανόνα: όταν η απλή υιοθεσία πραγματοποιείται από τον σύζυγο της μητέρας ή την σύζυγο του πατέρα του υιοθετούμενου παιδιού. Στην περίπτωση αυτή, η γονική μέριμνα επιμερίζεται στους δύο συζύγους. Έτσι:

Άρθρο 365 του αστικού κώδικα

«Ο υιοθετών αποκτά απέναντι στον υιοθετούμενο όλα τα δικαιώματα γονικής μέριμνας, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος να συναινέσει στον γάμο του υιοθετούμενου, εκτός εάν είναι ο/η σύζυγος της μητέρας ή του πατέρα του υιοθετούμενου· σε αυτή την περίπτωση, ο υιοθετών έχει τη γονική μέριμνα ταυτοχρόνως με τον/την σύζυγό του, ο οποίος διατηρεί την άσκησή της, με την προϋπόθεση κοινής δήλωσης με τον υιοθετούντα, ενώπιον της γραμματείας του πρωτοδικείου, για τον σκοπό της από κοινού άσκησης της εν λόγω μέριμνας. (...)»

Επιπλέον, αντίθετα με την πλήρη υιοθεσία, η απλή υιοθεσία μπορεί να ανακληθεί, με αίτημα του υιοθετούντος, του υιοθετούμενου, ή, εφόσον αυτός είναι ανήλικος, της εισαγγελικής αρχής.

Η απλή υιοθεσία σκοπό έχει, κατ' ουσίαν, και εφόσον πρόκειται για ανηλίκους, να αντισταθμίσει τις ελλείψεις του βιολογικού γονέα ή των βιολογικών γονέων. Στην πράξη, οι περιπτώσεις πλήρους υιοθεσίας αφορούν στην πλειονότητά τους διεθνείς υιοθεσίες παιδιών, ενώ η μεγάλη πλειονότητα των απλών υιοθεσιών που πραγματοποιούνται σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο αφορούν ενηλίκους και έχουν συχνά σκοπό κληρονομικό.

B. Γονική μέριμνα

20. Η γονική μέριμνα ορίζεται ως το σύνολο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των γονέων απέναντι στα ανήλικα παιδιά. Στόχο έχει να προασπίσει το παιδί ως προς «την ασφάλειά του, την υγεία του και το ήθος του, ώστε να εξασφαλίσει την ανατροφή του και να επιτρέψει την ανάπτυξή του» (άρθρο 371-1 του αστικού κώδικα). Κατ' αρχήν, από τη στιγμή που κατοχυρώνεται ο δεσμός συγγένειας, κάθε γονέας ανήλικου τέκνου είναι κάτοχος της γονικής μέριμνας, η οποία μπορεί να του αφαιρεθεί μόνο για πολύ σοβαρές αιτίες. Η γονική μέριμνα λαμβάνει τέλος κατά την ενηλικίωση του παιδιού, κατ' αρχήν στα δεκαοκτώ έτη. Η γονική μέριμνα διακρίνεται από την άσκηση της γονικής μέριμνας. Η τελευταία μπορεί να ανατεθεί στον έναν μόνο εκ των γονέων, για λόγους που αφορούν το συμφέρον του παιδιού. Ο γονέας στον οποίο δεν έχει ανατεθεί η άσκηση της γονικής μέριμνας, διατηρεί το δικαίωμα και την υποχρέωση να επιβλέπει την συντήρηση και την εκπαίδευση των παιδιών του. Πρέπει να ενημερώνεται για τις σημαντικές επιλογές που αφορούν τη ζωή τους, και διατηρεί το δικαίωμα επίσκεψης και φιλοξενίας τους, το οποίο μπορεί να του αφαιρεθεί μόνο για πολύ σοβαρούς λόγους.

21. Υπάρχουν πιθανότητες ανάθεσης της γονικής μέριμνας σε τρίτους (άρθρα 376 και εξής του αστικού κώδικα). Από τον νόμο της 4^{ης} Μαρτίου 2002 σχετικά με τη γονική μέριμνα, η «κλασική» ανάθεση της γονικής μέριμνας, που διέπεται από το άρθρο 377 του αστικού κώδικα, προβλέπει ότι, όταν το απαιτούν οι συνθήκες, οι γονείς ή ένας εκ των δύο μπορούν να προσφύγουν στο αρμόδιο για οικογενειακές υποθέσεις δικαστήριο, προκειμένου η άσκηση της γονικής μέριμνας να ανατεθεί σε κάποιον τρίτο (έναν ιδιώτη, κάποιον εγκεκριμένο φορέα ή την αρμόδια υπηρεσία της παιδικής Πρόνοιας). Η ανάθεση δεν είναι οριστική, και δεν περιλαμβάνει το δικαίωμα συναίνεσης στην υιοθεσία. Στο πλαίσιο αυτό, υπάρχει πλήρης ή μερική μεταβίβαση της γονικής μέριμνας: οι γονείς παραμένουν κάτοχοι της γονικής μέριμνας, αλλά τους αφαιρείται η άσκησή της, υπέρ ενός τρίτου.

22. Στο πλαίσιο της κλασικής διαδικασίας ανάθεσης, ο νόμος της 4^{ης} Μαρτίου 2002 καθιέρωσε ένα πιο ευέλικτο μέτρο ανάθεσης-επιμερισμού της γονικής μέριμνας (άρθρο 377-1 του αστικού κώδικα). Έτσι, η απόφαση ανάθεσης της γονικής μέριμνας μπορεί να προβλέπει, «για τις ανάγκες ανατροφής του παιδιού», ότι οι γονείς, ή ο ένας εκ των δύο, θα μοιραστούν το σύνολο ή μέρος της άσκησης της γονικής μέριμνας με έναν εξουσιοδοτημένο τρίτο, χωρίς να στερηθούν μια επιμερισμένη μέριμνα. Το μέτρο αυτό επιτρέπει την οργάνωση των σχέσεων μεταξύ του παιδιού, του χωρισμένου ζευγαριού και των τρίτων, είτε πρόκειται για την γιαγιά ή τον παππού, την μητριά ή τον πατριό, ή τον/την σύντροφο του ενός γονέα. Καθένας εκ των γονέων παραμένει κάτοχος της γονικής μέριμνας και διατηρεί την άσκησή της. Η ανάθεση δεν επιφέρει μεταβίβαση επωνύμου, ούτε κατοχύρωση κάποιου δεσμού συγγένειας, είναι προσωρινή και παύει με την ενηλικίωση του παιδιού.

Γ. Γάμος και αστικό σύμφωνο αλληλεγγύης (PACS)

23. Στη Γαλλία, ο γάμος δεν επιτρέπεται στα ομόφυλα ζευγάρια (άρθρο 144 του αστικού κώδικα). Την αρχή αυτή επανέλαβε το Ακυρωτικό δικαστήριο, που υπενθύμισε, σε απόφαση που εξέδωσε στις 13 Μαρτίου 2007, ότι «σύμφωνα με τον γαλλικό νόμο, ο γάμος είναι η ένωση ενός άνδρα και μιας γυναίκας».

24. Το αστικό σύμφωνο αλληλεγγύης (PACS) ορίζεται από το άρθρο 515-1 του αστικού κώδικα ως «ένα συμβόλαιο που συνάπτεται από δύο ενήλικα φυσικά πρόσωπα, αντίθετου ή ιδίου φύλου, προκειμένου να οργανώσουν την κοινή τους ζωή». Το PACS περιλαμβάνει έναν αριθμό υποχρεώσεων για τους συντρόφους, μεταξύ των οποίων να ζουν κοινή ζωή και να προσφέρουν αμοιβαία υλική βοήθεια και συνδρομή.

Το PACS προσφέρει επίσης στους συντρόφους ορισμένα δικαιώματα, που αυξήθηκαν αφότου τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 2007 ο νόμος της 23^{ης} Ιουνίου 2006, που μεταρρύθμισε τα θέματα κληρονομιάς και παροχών. Οι σύντροφοι, έτσι, αποτελούν ένα νοικοκυριό από φορολογικής απόψεως· εξομοιώνονται εξάλλου με τους έγγαμους συζύγους ως προς την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων, ειδικά όσον αφορά την ασφάλιση μητρότητας και την ασφάλιση ασθενείας και θανάτου. Ορισμένα αποτελέσματα του γάμου δεν ισχύουν για τους συντρόφους του PACS, καθώς μάλιστα βάσει του νόμου δεν κατοχυρώνονται δεσμός συγγένειας ή κληρονομικές σχέσεις μεταξύ συντρόφων. Ειδικότερα, η διάλυση του PACS δεν απαιτεί τις δικαστικές διαδικασίες του διαζυγίου και μπορεί να επέλθει με μια απλή κοινή δήλωση των συντρόφων ή με μονομερή απόφαση ενός εκ των δύο, η οποία γνωστοποιείται στον αντισυμβαλλόμενο (άρθρο 515-7 του αστικού κώδικα). Επιπλέον, το PACS δεν έχει καμία επίπτωση στις διατάξεις του αστικού κώδικα που αφορούν τη σχέση υιοθεσίας και τη γονική μέριμνα.

Δ. Ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή (PMA)

25. Η ιατρική βοήθεια για την αναπαραγωγή, που δηλώνει τις πρακτικές οι οποίες επιτρέπουν τη σύλληψη *in vitro*, τη μεταφορά εμβρύων και την τεχνητή γονιμοποίηση, διέπεται από τα άρθρα L. 2141-1 και εξής του κώδικα δημόσιας υγείας. Σύμφωνα με το άρθρο L. 2141-2 του ίδιου κώδικα, η PMA επιτρέπεται στη Γαλλία μόνο για θεραπευτικούς σκοπούς, προκειμένου «να αντιμετωπιστεί η υπογονιμότητα της οποίας ο παθολογικός χαρακτήρας έχει διαγνωστεί ιατρικώς» ή «να αποτραπεί η μετάδοση στο παιδί ή σε ένα μέλος του ζευγαριού μιας ασθένειας ιδιαίτερα σοβαρής». Η PMA επιτρέπεται σε έναν άνδρα και μια γυναίκα που αποτελούν ζευγάρι, σε αναπαραγωγική ηλικία, έγγαμους ή που αποδεδειγμένα συζούν.

26. Σε αυτήν την περίπτωση, το άρθρο 311-20 του αστικού κώδικα προβλέπει νομική αναγνώριση της πατρότητας για τον δεύτερο γονέα:

«Οι σύζυγοι ή τα ζευγάρια που συζούν, τα οποία, προκειμένου να τεκνοποιήσουν, καταφεύγουν σε ιατρική βοήθεια η οποία απαιτεί την παρέμβαση τρίτου δότη, οφείλουν να δηλώνουν προκαταβολικά, υπό όρους που να εγγυώνται την εμπιστευτικότητα, τη συναίνεσή τους στον δικαστή ή τον συμβολαιογράφο, ο οποίος τους ενημερώνει για τις συνέπειες της πράξης τους όσον αφορά τη συγγένεια.

(...)

Εκείνος ο οποίος, αφού συναίνεσε στην ιατρική βοήθεια για την αναπαραγωγή, δεν αναγνωρίζει το παιδί που προήλθε από αυτήν, καθίσταται υπεύθυνος έναντι της μητέρας και έναντι του παιδιού.

Εξάλλου, η πατρότητά του δηλώνεται δικαστικώς. Η πράξη είναι σύμφωνη με τις διατάξεις των άρθρων 328 και 331. »

Ε. Νομολογία

1. Σχετικά με την άρνηση απλής υιοθεσίας του ανήλικου παιδιού του συντρόφου PACS

27. Το Ακυρωτικό δικαστήριο έχει αποφανθεί κατ' επανάληψη σχετικά με το ζήτημα αυτό. Οι δύο πρώτες αποφάσεις, που εκδόθηκαν στις 20 Φεβρουαρίου 2007, αφορούσαν υποθέσεις ομοφυλόφιλων γυναικών που συμβίωναν (PACS) και είχαν παιδιά τα οποία συνδέονταν νομικά με τη μητέρα τους, ενώ η πατρότητά τους δεν είχε κατοχυρωθεί. Και στις δύο περιπτώσεις, είχε ζητηθεί, με τη συναίνεση της μητέρας, η απλή υιοθεσία των παιδιών από τη σύντροφο. Η μία αίτηση είχε γίνει ευνοϊκά δεκτή από το εφετείο της Bourges, με το σκεπτικό κυρίως ότι «η υιοθεσία ήταν σύμφωνη προς το συμφέρον του παιδιού», και η άλλη είχε απορριφθεί από το εφετείο του Παρισιού. Με βάση το άρθρο 365 του αστικού κώδικα, το

πρώτο πολιτικό τμήμα του Ακυρωτικού δικαστηρίου ακύρωσε και ανακάλεσε την πρώτη απόφαση επί της προσφυγής:

«Εφόσον με την υιοθεσία μεταβιβάζονται τα δικαιώματα γονικής μέριμνας επί του τέκνου, αποστερώντας από τα δικαιώματά της τη βιολογική μητέρα, η οποία επιθυμούσε να συνεχίσει να ανατρέφει το παιδί, ακόμη και αν η κα Υ... είχε συναινέσει στην εν λόγω υιοθεσία, με την απόφασή του το εφετείο, αποδεχόμενο την αίτηση, παραβίασε την ανωτέρω διάταξη.»

Επικύρωσε τη δεύτερη απόφαση επί της προσφυγής:

«Αλλά, δεδομένου ότι ορθώς ελήφθη υπόψη ότι η κα Υ ..., μητέρα των παιδιών, θα έχανε τη γονική μέριμνα επ' αυτών σε περίπτωση υιοθεσίας από την κα Χ ..., ενώ ζούσαν μαζί, καθώς και ότι επισημάνθηκε ότι η ανάθεση της γονικής μέριμνας μπορούσε να ζητηθεί μόνον εφόσον το απαιτούσαν οι περιστάσεις, κάτι το οποίο δεν τεκμηριωνόταν ούτε εικαζόταν, και ότι, στην προκειμένη περίπτωση, μια τέτοια ανάθεση ή ο επιμερισμός της θα ήταν, αναφορικά με μια υιοθεσία, αντίθετη στον νόμο και αντιφατική, αφού η υιοθεσία ανήλικου τέκνου έχει σκοπό την απόδοση της γονικής μέριμνας στον υιοθετούντα και μόνον, το εφετείο, το οποίο πρόεβη στην εξέταση των παραπάνω, παρά τους περί του αντιθέτου ισχυρισμούς, αιτιολόγησε νομίμως την απόφασή του.» (1^ο πολιτικό Τμήμα, 20 Φεβρουαρίου 2007, δύο αποφάσεις, *Bulletin civil* 2007 I n°s 70 και 71).

Το Ακυρωτικό δικαστήριο εν συνεχεία επικύρωσε την ακόλουθη προσέγγιση:

«αφενός, επειδή (ο πατέρας ή) η μητέρα του παιδιού θα έχανε την γονική μέριμνα σε περίπτωση υιοθεσίας του παιδιού του/της, ενώ εμφανίζεται απολύτως κατάλληλος/η για την άσκηση της εν λόγω μέριμνας και δεν έχει παρουσιάσει καμία ένδειξη ότι επιθυμεί να παραιτηθεί από αυτήν, αφετέρου επειδή το άρθρο 365 του αστικού κώδικα δεν προβλέπει τον επιμερισμό της γονικής μέριμνας στην περίπτωση της υιοθεσίας του παιδιού του συντρόφου, και, σύμφωνα με τη γαλλική νομοθεσία, οι σύζυγοι είναι πρόσωπα ενωμένα με τα δεσμά του γάμου, το εφετείο, που δεν αμφισβητεί καμία εκ των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα δικαιώματα του ανθρώπου, αιτιολόγησε νομίμως την απόφασή του.» (1^ο πολιτικό Τμήμα, 19 Δεκεμβρίου 2007, *Bulletin civil* 2007 I n° 392· βλέπε επίσης, προς την ίδια κατεύθυνση, 1^ο πολιτικό Τμήμα, 6 Φεβρουαρίου 2008, αδημοσίευτο, προσφυγή n° 07-12948 και 1^ο πολιτικό Τμήμα, 9 Μαρτίου 2011).

28. Οι δύο πρώτες αποφάσεις, που εκδόθηκαν στις 20 Φεβρουαρίου 2007, δημοσιεύθηκαν στο Ενημερωτικό Δελτίο (*Bulletin d'information*) του Ακυρωτικού δικαστηρίου, στο διαδίκτυο και στην ετήσια έκθεση του δικαστηρίου.

2. Σχετικά με την ανάθεση γονικής μέριμνας

29. Σε μια πρώτη απόφαση αρχής (Ακυρωτικό δικαστήριο, 1^ο πολιτικό Τμήμα, 24 Φεβρουαρίου 2006, δημοσιευμένη στο *Bulletin civil*), το Ακυρωτικό δικαστήριο επέτρεψε σε ομόφυλο ζευγάρι που είχε συνάψει PACS να επωφεληθεί από τη συγκεκριμένη διάταξη. Έκρινε ότι το άρθρο 377 παρ. 1 του αστικού κώδικα «δεν εμποδίζει μια μητέρα, η οποία κατέχει αποκλειστικά τη γονική μέριμνα, να αναθέσει το σύνολο ή μέρος της άσκησής της στη γυναίκα με την οποία ζει σε σταθερή και διαρκή σχέση,

εφόσον το απαιτούν οι περιστάσεις και εφόσον το μέτρο είναι σύμφωνο προς το ανώτερο συμφέρον του παιδιού». Εν συνεχεία, το Ακυρωτικό δικαστήριο έθεσε αυστηρότερες προϋποθέσεις που απαιτούνται προκειμένου να γίνει δεκτή μια ανάθεση γονικής μέριμνας (Ακυρωτικό δικαστήριο, 1^ο πολιτικό Τμήμα, 8 Ιουλίου 2010, δημοσιευμένο στο *Bulletin civil*). Εάν οι όροι που τίθενται είναι οι ίδιοι (πρέπει να το απαιτούν οι περιστάσεις και το μέτρο να είναι σύμφωνο προς το ανώτερο συμφέρον του παιδιού), το Ακυρωτικό δικαστήριο απαιτεί στο εξής από τους αιτούντες να τεκμηριώσουν ότι ένα τέτοιο μέτρο θα επέτρεπε τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των παιδιών, και ότι είναι απαραίτητο. Η περιοριστική αυτή αντίληψη εφαρμόζεται στο εξής από τους δικαστές που εξετάζουν τέτοιες υποθέσεις επί της ουσίας (Παρίσι, *Tribunal de grande instance* [Πρωτοδικείο], 5 Νοεμβρίου 2010).

3. Απόφαση του Συνταγματικού Συμβουλίου της 6^{ης} Οκτωβρίου 2010

30. Στο πλαίσιο μιας υπόθεσης η οποία αφορούσε γεγονότα παρόμοια με της παρούσας υπόθεσης, οι προσφεύγουσες ισχυρίστηκαν προσβολή της συνταγματικής αρχής της ισότητας, και αιτήθηκαν να διαβιβαστεί στο Συνταγματικό Συμβούλιο κατά προτεραιότητα ερώτημα συνταγματικότητας (QPC), αίτημα το οποίο έγινε δεκτό από το Ακυρωτικό δικαστήριο.

31. Σε απόφαση της 6^{ης} Οκτωβρίου 2010, το Συνταγματικό Συμβούλιο επεσήμανε ότι δεν ήταν αρμόδιο να αποφανθεί *in abstracto* σχετικά με τη συνταγματικότητα των αμφισβητούμενων νομικών διατάξεων, αλλά με βάση τη διαρκή νομολογιακή ερμηνεία του Ακυρωτικού δικαστηρίου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, επομένως, η συνταγματικότητα του άρθρου 365 του αστικού κώδικα έπρεπε να αξιολογηθεί βάσει του ότι η εν λόγω διάταξη έχει ως αποτέλεσμα (επικυρωμένο από το Ακυρωτικό δικαστήριο στις 20 Φεβρουαρίου 2007) την κατ' αρχήν απαγόρευση της υιοθεσίας παιδιού από σύντροφο του ενός γονέα ή άτομο που συζεί με τον έναν γονέα.

Κατ' αρχάς, το Συμβούλιο υπενθύμισε ότι οι διατάξεις του άρθρου 365 δεν αποτελούν κώλυμα στην ελευθερία των ζευγαριών να συζήσουν ή να συνάψουν PACS, ούτε εμποδίζουν τον βιολογικό γονέα να συμπεριλάβει τον/την σύντροφό του ή τον άνθρωπο με τον οποίο συζεί στην ανατροφή του παιδιού. Έκρινε, ωστόσο, ότι το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή, όπως προασπίζεται από τη Σύμβαση, δεν συνεπάγεται και κάποιο δικαίωμα κατοχύρωσης ενός συγγενικού δεσμού από υιοθεσία μεταξύ του παιδιού και του συντρόφου του γονέα.

Δεύτερον, το Συμβούλιο διαπίστωσε ότι ο νομοθέτης σκοπίμως αποφάσισε η δυνατότητα της απλής υιοθεσίας να παρέχεται μόνο στα έγγαμα ζευγάρια, και επομένως δεν είναι αρμοδιότητά του να υποκαταστήσει την εκτίμηση του νομοθέτη με τη δική του.

III. ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

A. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την υιοθεσία παιδιών (αναθεωρημένη)

32. Η (αναθεωρημένη) Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την υιοθεσία παιδιών, η οποία άνοιξε προς υπογραφή στις 27 Νοεμβρίου 2008, τέθηκε σε ισχύ την 1^η Σεπτεμβρίου 2011. Δεν έχει υπογραφεί ούτε έχει κυρωθεί από τη Γαλλία. Στις σχετικές της διατάξεις, προβλέπει:

« Άρθρο 7 – Προϋποθέσεις της υιοθεσίας

1 Η νομοθεσία επιτρέπει την υιοθεσία ενός παιδιού:

α από δύο πρόσωπα του αντίθετου φύλου

i που βρίσκονται σε έγγαμη σχέση μεταξύ τους ή,

ii που έχουν συνάψει καταχωρισμένη συμβίωση, εφόσον ο συγκεκριμένος θεσμός υφίσταται·

β από ένα μόνο πρόσωπο.

2 Τα Κράτη έχουν τη δυνατότητα να επεκτείνουν το πεδίο ισχύος της παρούσας Σύμβασης στα έγγαμα ομόφυλα ζευγάρια ή στα ομόφυλα ζευγάρια που έχουν συνάψει μεταξύ τους καταχωρισμένη συμβίωση. Έχουν επίσης τη δυνατότητα να επεκτείνουν την ισχύ της παρούσας Σύμβασης στα ετερόφυλα και ομόφυλα ζευγάρια που ζουν μαζί στο πλαίσιο μιας σταθερής σχέσης.

(...)

Άρθρο 11 – Αποτελέσματα της υιοθεσίας

1 Με την υιοθεσία, το παιδί καθίσταται πλήρες μέλος της οικογένειας του υιοθετούντος ή των υιοθετούντων, και έχει, απέναντι σε αυτόν ή αυτούς και στην οικογένειά τους, τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με ένα παιδί του υιοθετούντος ή των υιοθετούντων του οποίου η συγγενική σχέση είναι νομικά κατοχυρωμένη. Ο υιοθετών ή οι υιοθετούντες αναλαμβάνουν τη γονική ευθύνη έναντι του παιδιού. Η υιοθεσία θέτει τέλος στον υφιστάμενο νομικό δεσμό μεταξύ του παιδιού και του πατέρα, της μητέρας και της οικογένειας απ' όπου προέρχεται.

2 Ωστόσο, ο σύζυγος, ο καταχωρισμένος σύντροφος ή ο σύντροφος του υιοθετούντος διατηρεί τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του απέναντι στο θετό παιδί εάν είναι δικό του, εκτός εάν απαιτείται διαφορετικά από τη νομοθεσία.

(...)

4 Τα Κράτη μέλη μπορούν να προβλέψουν διατάξεις σχετικά με άλλες μορφές υιοθεσίας, που να έχουν αποτελέσματα περισσότερο περιορισμένα από αυτά που αναφέρονται στις προηγούμενες παραγράφους του παρόντος άρθρου.»

B. Σύσταση της Επιτροπής υπουργών

33. Η σύσταση CM/Rec(2010)5 της Επιτροπής υπουργών, που εγκρίθηκε στις 31 Μαρτίου 2010, σχετικά με μέτρα με στόχο την καταπολέμηση των διακρίσεων που βασίζονται στον σεξουαλικό προσανατολισμό και στην ταυτότητα του φύλου, συστήνει στα Κράτη μέλη κυρίως τα εξής:

« (...)

24. Εφόσον η εθνική νομοθεσία αναγνωρίζει την καταχωρισμένη συμβίωση μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου, τα Κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν προκειμένου το νομικό τους καθεστώς, καθώς και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους, να είναι ισότιμα με αυτά των ετερόφυλων ζευγαριών σε ανάλογη κατάσταση.

25. Εφόσον η εθνική νομοθεσία δεν αναγνωρίζει ούτε παραχωρεί δικαιώματα ή υποχρεώσεις στην καταχωρισμένη συμβίωση μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου και στα άγαμα ζευγάρια, τα Κράτη μέλη καλούνται να μελετήσουν την πιθανότητα να παρέχονται στα ζευγάρια του ίδιου φύλου χωρίς καμία διάκριση, ούτε και έναντι των ζευγαριών αντίθετου φύλου, τα νομικά ή άλλα μέσα που απαιτούνται προκειμένου να ανταποκρίνονται στα πρακτικά προβλήματα που συνδέονται με την κοινωνική πραγματικότητα στην οποία ζουν.»

Ο ΝΟΜΟΣ

34. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι υπέστησαν διακριτική μεταχείριση λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, η οποία προσέβαλε το δικαίωμά τους στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής τους ζωής. Επικαλούνται το άρθρο 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 8, όπου αναφέρονται τα εξής:

Άρθρο 8

« 1. Καθένας έχει δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται παρέμβαση δημόσιας αρχής στην άσκηση του δικαιώματος αυτού, εκτός εάν αυτή είναι σύμφωνη με τον νόμο και αναγκαία για τα συμφέροντα της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας ή της οικονομικής ευημερίας της χώρας, για την αποτροπή αναταραχής ή εγκλήματος, για την προστασία της υγείας ή της ηθικής, ή για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών άλλων.»

Άρθρο 14

« Η απόλαυση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στη (...) Σύμβαση πρέπει να εξασφαλίζεται, χωρίς διάκριση σε κανένα επίπεδο όπως το φύλο, η φυλή, το χρώμα, η γλώσσα, η θρησκεία, οι πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, η εθνική ή κοινωνική προέλευση, η συμμετοχή σε εθνική μειονότητα, η περιουσία, η γέννηση ή άλλη κατάσταση.»

I. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΕΝΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

35. Η Κυβέρνηση τονίζει ότι το άρθρο 8 της Σύμβασης δεν είναι εφαρμόσιμο στην προκειμένη περίπτωση. Επαναλαμβάνοντας την επιχειρηματολογία που ήδη ανέπτυξε κατά την εξέταση του παραδεκτού της υπόθεσης, η Κυβέρνηση αναφέρεται στη νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία πρέπει να αξιολογείται σε κάθε περίπτωση *in concreto* η ύπαρξη οικογενειακής ζωής, όταν δεν περιορίζεται στο νομικό πλαίσιο του γάμου. Εντούτοις, η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι, σύμφωνα με τη διαρκή νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 8 δεν εγγυάται κανένα δικαίωμα στην υιοθεσία, ούτε στην κατοχύρωση δεσμού συγγένειας μεταξύ του ενηλίκου και του παιδιού που ζουν μαζί οικογενειακή ζωή, και ακόμα λιγότερο κάποιο δικαίωμα στο παιδί. Αφ' ης στιγμής το δικαίωμα στην υιοθεσία δεν υπάγεται στη Σύμβαση, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να επικαλεστούν διάκριση ως προς το συγκεκριμένο δικαίωμα, εφόσον το άρθρο 14 της Σύμβασης δεν έχει αυτόνομη υπόσταση.

36. Οι προσφεύγουσες αναφέρονται στα επιχειρήματα που εξέθεσαν στο πλαίσιο της εξέτασης του παραδεκτού της υπόθεσης.

37. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι προσφεύγουσες βασίζονται στο άρθρο 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της Σύμβασης, και ότι η τελευταία αυτή διάταξη δεν εγγυάται ούτε το δικαίωμα στη δημιουργία οικογένειας, ούτε το δικαίωμα στην υιοθεσία, πράγμα που και οι αντίδικοι αναγνωρίζουν (*E.B. κατά Γαλλίας* [GC], n° 43546/02, § 41, 22 Ιανουαρίου 2008). Εντούτοις, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η εξέταση *in concreto* της κατάστασης των προσφευγουσών οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπάρχει «οικογενειακή ζωή» με την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης. Επιπλέον, ο σεξουαλικός προσανατολισμός υπάγεται στην προσωπική ζωή, η οποία προασπίζεται από το άρθρο 8 της Σύμβασης. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει ότι τα γεγονότα της υπόθεσης εμπίπτουν στο πεδίο ενός τουλάχιστον από τα άρθρα της Σύμβασης, που μπορεί να συμπληρωθεί από το άρθρο 14 το οποίο επικαλέστηκαν οι προσφεύγουσες εν προκειμένω.

38. Το Δικαστήριο παραπέμπει ως προς αυτό στην απόφασή του της 31^{ης} Αυγούστου 2010 επί του παραδεκτού της προσφυγής, σχετικά με την οποία είχε κρίνει ότι ίσχυε το άρθρο 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 8.

39. Το Δικαστήριο, συνεπώς, οφείλει να απορρίψει την προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης, και να συνεχίσει την εξέταση για το βάσιμο της καταγγελίας.

II. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΜΟΥ

A. Θέσεις των αντιδίκων

1. Οι προσφεύγουσες

40. Οι προσφεύγουσες παραπονούνται για την απόρριψη της υιοθεσίας που επιθυμούσε η πρώτη προσφεύγουσα του παιδιού της συντρόφου της. Υποστηρίζουν ότι το σκεπτικό της απόρριψης, δηλαδή οι νομικές συνέπειες μιας τέτοιας υιοθεσίας, που θα στερούσαν τη γονική μέριμνα από τη μητέρα, συνιστά οριστικό κώλυμα για την υιοθεσία μόνο για τα ομόφυλα ζευγάρια, εφόσον, αντίθετα με τα άτομα διαφορετικού φύλου, οι ίδιες δεν έχουν τη δυνατότητα σύναψης γάμου, ώστε να επωφεληθούν έτσι από τις διατάξεις του άρθρου 365 του αστικού κώδικα. Εκτιμούν ότι η άρνηση, από θέση αρχής, να επιτραπεί η απλή υιοθεσία της Α. από την πρώτη προσφεύγουσα προσέβαλε το δικαίωμά τους στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, και μάλιστα με τρόπο που συνιστά διάκριση.

41. Οι προσφεύγουσες υπενθυμίζουν ότι η Α. συνελήφθη στο Βέλγιο με τεχνητή γονιμοποίηση με ανώνυμο δότη. Παρότι από τη στιγμή της

γέννησής της την μεγαλώνουν οι δύο γυναίκες, η Α., σε νομικό επίπεδο, έχει μόνο έναν γονέα, τη δεύτερη προσφεύγουσα, η οποία έχει δώσει το επώνυμό της στην Α., έχει την αποκλειστική άσκηση της γονικής μέριμνας, και θα της κληροδοτήσει την περιουσίας της με τον θάνατό της. Αντιθέτως, στο νομικό επίπεδο, η πρώτη προσφεύγουσα δεν έχει καμία υποχρέωση ούτε δικαίωμα απέναντι στο παιδί. Οι προσφεύγουσες εξηγούν ότι θέλησαν να διορθώσουν την κατάσταση αυτή με την αίτηση απλής υιοθεσίας, η οποία θα επέτρεπε την κατοχύρωση ενός δεσμού συγγένειας από υιοθεσία, επιπρόσθετου στον αρχικό δεσμό συγγένειας με τη μητέρα. Η Α. θα είχε στην περίπτωση αυτή από νομικής απόψεως δύο γονείς, και τη νομική ασφάλεια που απορρέει από αυτό, κάτι το οποίο τους αρνήθηκαν οι εθνικές δικαστικές αρχές.

42. Οι προσφεύγουσες υπήρξαν επομένως θύματα διάκρισης βάσει του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, εφόσον οι γαλλικές αρχές έχουν αποκλείσει από την απλή υιοθεσία τους συντρόφους ενός ομόφυλου ζευγαριού, αλλά όχι τα έγγαμα ζευγάρια. Οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι ο γάμος μεταξύ ομοφύλων εξακολουθεί να απαγορεύεται στη Γαλλία, όπως τόνισε και το Ακυρωτικό δικαστήριο σε απόφαση που εξέδωσε στις 13 Μαρτίου 2007.

Η διακριτική αυτή διαφορά μεταχείρισης επιβεβαιώνεται επίσης και με την κατάσταση των ζευγαριών του ίδιου φύλου που συζούν ή έχουν συνάψει PACS, εν συγκρίσει με τα ζευγάρια αντίθετου φύλου στην ίδια θέση, καθώς οι ετεροφυλόφιλοι μπορούν να παρακάμψουν την αυστηρότητα των διατάξεων του άρθρου 365 του αστικού κώδικα συνάπτοντας γάμο, πράγμα που δεν είναι δυνατόν για τους ομοφυλόφιλους. Οι προσφεύγουσες αναφέρουν ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν ζητούν να τους επιτραπεί ο γάμος, αλλά υπογραμμίζουν ότι οι διατάξεις του αστικού κώδικα μόνο κατ' επίφαση είναι ουδέτερες, εφόσον δημιουργούν μια έμμεση διάκριση.

43. Στην ακροαματική διαδικασία, για περαιτέρω επεξήγηση των λεγόμενων τους, οι προσφεύγουσες συνέκριναν την κατάσταση της Α. με ενός άλλου παιδιού, της Α.Δ. Η τελευταία είχε συλληφθεί με τεχνητή γονιμοποίηση από ανώνυμο δότη, από γυναίκα η οποία συζούσε με έναν άνδρα, τον κ. D. Ενώ οι καταστάσεις της Α. και της Α.Δ. είναι από όλες τις απόψεις συγκρίσιμες, το νομικό τους καθεστώς είναι διαφορετικό, διότι βάσει της εφαρμογής του άρθρου 311-20 του αστικού κώδικα, ο κ. D. είναι νομικά ο πατέρας του παιδιού, χωρίς καν να έχει χρειαστεί να καταθέσει αίτηση απλής υιοθεσίας (βλ. παράγραφο 26). Έτσι, είτε για διαδικασίες της καθημερινότητας (εγγραφή στο σχολείο και σχολική παρακολούθηση) είτε για σοβαρότερες περιστάσεις (ένα τροχαίο ατύχημα), η Α. μπορεί να συνοδεύεται μόνο από τη μητέρα της, ενώ την Α.Δ. μπορεί να την αναλάβει και ο κ. D. Επιπλέον, σε περίπτωση θανάτου της βιολογικής μητέρας, η Α. θεωρείται ορφανή και μπορεί να δοθεί σε κάποιον κηδεμόνα ή σε ανάδοχη οικογένεια, ενώ η Α.Δ. θα ανατεθεί στον νομικώς αναγνωρισμένο πατέρα

της. Οι προσφεύγουσες συνάγουν από τα παραπάνω ότι η γαλλική νομοθεσία σχετικά με την απλή υιοθεσία και τη γονιμοποίηση από ανώνυμο δότη (IAD) εμποδίζει την κατοχύρωση ενός δεσμού συγγένειας από υιοθεσία μεταξύ της Α. και της πρώτης προσφεύγουσας, ενώ κάτι τέτοιο θα ήταν δυνατόν εάν η τελευταία ήταν άνδρας. Παρότι, όπως τονίζουν οι προσφεύγουσες, δεν επιθυμούν να αμφισβητήσουν την πρόσβαση στην IAD όπως προβλέπεται από το γαλλικό δίκαιο, υπάρχει ωστόσο διαφορά νομικής αντιμετώπισης ανάλογα με το εάν τα ζευγάρια που αναθρέφουν τα παιδιά αποτελούνται από δύο γυναίκες που συζούν ή έχουν συνάψει PACS, ή από έναν άνδρα και μια γυναίκα που συζούν ή έχουν συνάψει PACS.

44. Προσθέτοντας άλλο ένα παράδειγμα, οι προσφεύγουσες αναφέρονται στην πιθανότητα, εάν πεθάνει ο κ. D., η μητέρα της Α.Δ. να γνωρίσει έναν άλλον άνδρα, τον κ. N., και να αποφασίσει να συζήσει μαζί του ή να συνάψει γάμο. Ο κ. N. θα μπορούσε να αιτηθεί την απλή υιοθεσία της Α.Δ., ενώ η απλή υιοθεσία της Α. από την πρώτη προσφεύγουσα απορρίπτεται.

45. Υπάρχει επομένως μια διαφορά μεταχείρισης ανάμεσα σε δύο γυναίκες που συζούν ή έχουν συνάψει PACS, και οι οποίες δεν μπορούν να συνάψουν γάμο, και σε μια γυναίκα και έναν άνδρα, που, εάν συνάψουν γάμο, ο σύζυγος της μητέρας δικαιούται να αιτηθεί την απλή υιοθεσία του παιδιού με αυτόματο επιμερισμό της γονικής μέριμνας.

46. Ωστόσο, σύμφωνα με τις προσφεύγουσες, η εν λόγω διαφορά μεταχείρισης δεν εξυπηρετεί κανέναν θεμιτό σκοπό. Σε κάθε περίπτωση, το συμφέρον του παιδιού θα πρόσταζε να του εξασφαλιστεί η νομική προστασία από δύο γονείς μάλλον, παρά από έναν μόνο. Επιπλέον, κατά τις ίδιες, η ανάθεση - ο επιμερισμός της γονικής μέριμνας (DPAP), την οποία εξάλλου δεν αιτήθηκαν στα εθνικά δικαστήρια, θα ήταν ανεπαρκής. Επί της ουσίας η DPAP αφορά μόνο τη γονική μέριμνα, είναι προσωρινή, και από τις 8 Ιουλίου 2010 δύσκολα παρέχεται από τις εθνικές δικαστικές αρχές (βλ. παράγραφο 29). Υπογραμμίζουν ότι η καλύτερη προστασία του συμφέροντος του παιδιού εξασφαλίζεται με την απλή υιοθεσία, και όχι με την DPAP.

47. Οι προσφεύγουσες καταλήγουν ότι η άρνηση της απλής υιοθεσίας που επιθυμούσαν συνιστά διάκριση ταυτοχρόνως άμεση και έμμεση βάσει του σεξουαλικού προσανατολισμού, και αντίθετη προς τη Σύμβαση. Θεωρούν ότι η γαλλική κυβέρνηση θα όφειλε να προτείνει νομοθετικές τροποποιήσεις προκειμένου να τεθεί τέλος στη συγκεκριμένη διάκριση.

2. Η Κυβέρνηση

48. Η Κυβέρνηση υπενθυμίζει πρώτα απ' όλα τους τύπους νομικού καθεστώτος της υιοθεσίας στο γαλλικό δίκαιο, καθώς και το νομικό καθεστώς σχετικά με την ανάθεση της γονικής μέριμνας, και τη βάση τους (βλ. παραγράφους 17 έως 22 παραπάνω). Όσον αφορά την παρούσα υπόθεση, κατά την ακροαματική διαδικασία η Κυβέρνηση επεσήμανε ότι οι

προσφεύγουσες δεν διατύπωσαν αίτημα για DPAP, ενώ κάτι τέτοιο μπορεί να δικαιολογηθεί από τις περιστάσεις (λόγου χάρη, αναχώρηση σε ταξίδι της δεύτερης προσφεύγουσας).

49. Εν συνεχεία, η Κυβέρνηση θεωρεί ότι καμία αντικειμενική διάκριση δεν προκύπτει από το άρθρο 365 του αστικού κώδικα, εφόσον η εν λόγω διάταξη ισχύει κατά τον ίδιο τρόπο για όλα τα άγαμα ζευγάρια, και ανεξαρτήτως της σύνθεσης του ζευγαριού. Η μοναδική εξαίρεση που προβλέπεται από το επίδικο άρθρο, ο/η σύζυγος, τέθηκε από τον νομοθέτη ως μέριμνα για την προάσπιση των συμφερόντων του παιδιού. Πράγματι, σύμφωνα με την Κυβέρνηση, ο γάμος παραμένει ένας θεσμός ο οποίος εγγυάται τη σταθερότητα του ζευγαριού περισσότερο από άλλες μορφές ένωσης. Επιπλέον, σε περίπτωση λύσης του γάμου, η παρέμβαση του δικαστή οικογενειακών υποθέσεων είναι αυτόματη. Αντιθέτως, το PACS παρουσιάζει μεγάλη ευελιξία, τόσο ως προς τη σύναψη όσο και ως προς τη λύση του, και δεν έχει καμία συνέπεια σε θέματα οικογένειας και καμία συνέπεια σε θέματα συγγένειας. Δεδομένων των παραπάνω στοιχείων, ο νομοθέτης θέλησε επομένως να κάνει αυστηρότερες τις προϋποθέσεις απλής υιοθεσίας, προκειμένου να εξασφαλίζεται στο παιδί ένα βιώσιμο πλαίσιο, τόσο για τη φροντίδα και την ευθύνη του όσο και για την ανατροφή του.

50. Η Κυβέρνηση αρνείται επίσης την ύπαρξη έμμεσης διάκρισης, όπως ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες, που προκύπτει από το γεγονός ότι ο γάμος στη Γαλλία επιτρέπεται μόνο στα ετερόφυλα ζευγάρια. Η Κυβέρνηση αναφέρει σχετικά με αυτό ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η οικογενειακή ζωή μπορεί να ασκείται και εκτός του πλαισίου του γάμου, όπως μπορεί να ασκείται και εκτός των νομικών δεσμών συγγένειας.

51. Σε κάθε περίπτωση, εάν το Δικαστήριο κατέληγε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει διαφορά μεταχείρισης, η Κυβέρνηση θεωρεί ότι αυτή είναι αιτιολογημένη και δεν συνιστά διάκριση, είτε πρόκειται για τη σύγκριση της κατάστασης των προσφευγουσών με ενός έγγαμου ζευγαριού, είτε με ενός ετερόφυλου ζευγαριού που συζεί ή έχει συνάψει PACS.

52. Κατά την ακροαματική διαδικασία, η Κυβέρνηση τόνισε κυρίως ότι το σύνολο του γαλλικού δικαίου που αφορά τις σχέσεις γονέων-τέκνων βασίζεται στη διαφορά φύλου. Δεδομένης αυτής της προσέγγισης, που αποτελεί επιλογή της κοινωνίας, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι το να υπάρξει η δυνατότητα για ένα παιδί να έχει κατοχυρωμένο δεσμό συγγένειας με δύο γυναίκες ή με δύο άνδρες συνιστά μεταρρύθμιση αρχής, η οποία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνον από το Κοινοβούλιο. Το ζήτημα αυτό επομένως θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί σφαιρικά στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής συζήτησης, και όχι με πλάγιους τρόπους, όπως ο επιμερισμός της γονικής μέριμνας στην απλή υιοθεσία.

3. Οι παρεμβάσεις τρίτων

53. Η Διεθνής Ομοσπονδία συνδέσμων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (FIDH), η Διεθνής Επιτροπή Νομικών (ICJ), το Ευρωπαϊκό Τμήμα της International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA-Europe), η British Association for Adoption and Fostering (BAAF) και το Network of European LGBT Families Associations (NELFA), υπέβαλλαν κοινή παρέμβασή τους στο Δικαστήριο.

54. Οι παραπάνω οργανώσεις επισημαίνουν κατ' αρχάς ότι η υιοθεσία από ομοφυλοφίλους αφορά τρεις απολύτως διακριτές καταστάσεις: πρώτον, μπορεί να πρόκειται για ένα άτομο χωρίς σύντροφο που να επιθυμεί να υιοθετήσει, σε χώρα μέλος όπου αυτό επιτρέπεται, ακόμη και κατ' εξαίρεση, και στην περίπτωση αυτή εξυπακούεται ότι οποιοσδήποτε σύντροφος δεν θα έχει κανένα δικαίωμα έναντι του θετού παιδιού (ατομική υιοθεσία)· δεύτερον, το ένα μέλος ομόφυλου ζευγαριού μπορεί να επιθυμεί να υιοθετήσει το παιδί του συντρόφου του, οπότε και τα δύο μέλη του εν λόγω ζευγαριού έχουν το δικαίωμα άσκησης της γονικής μέριμνας του θετού παιδιού (υιοθεσία από τον δεύτερο γονέα)· τέλος, τα δύο μέλη ομόφυλου ζευγαριού μπορεί να επιθυμούν να υιοθετήσουν από κοινού ένα παιδί που δεν έχει κανέναν δεσμό μαζί τους, ώστε και οι δύο σύντροφοι αποκτούν ταυτόχρονα τα γονικά δικαιώματα έναντι του θετού παιδιού (από κοινού υιοθεσία). Στην προαναφερθείσα υπόθεση *E.B. κατά Γαλλίας*, το Δικαστήριο αποφάνθηκε υπέρ της ίσης πρόσβασης στην απλή υιοθεσία για όλους, ασχέτως σεξουαλικού προσανατολισμού. Στην προκειμένη υπόθεση, εκείνο που αμφισβητείται είναι η υιοθεσία από τον δεύτερο γονέα.

55. Το 2011, δέκα από τα σαράντα επτά Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης επέτρεπαν την υιοθεσία από τον δεύτερο γονέα, ενώ σε άλλες χώρες μελετώνται νομοθετικές αλλαγές προς την ίδια κατεύθυνση. Σύμφωνα με τους παρεμβαίνοντες τρίτους, φαίνεται έτσι ότι διαγράφεται μια συναίνεση, σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό, προς την εξής κατεύθυνση: όταν ένα παιδί ανατρέφεται από ένα ομόφυλο σταθερό ζευγάρι, η νομική αναγνώριση της θέσης του δεύτερου γονέα ενισχύει την ευημερία του παιδιού και εξασφαλίζει την καλύτερη προστασία των συμφερόντων του.

56. Σε άλλα Κράτη, η νομοθεσία και η νομολογία ακολουθούν τον ίδιο προσανατολισμό. Έτσι, η υιοθεσία από τον δεύτερο γονέα είναι δυνατή για τα ομόφυλα ζευγάρια σε δεκατρείς επαρχίες του Καναδά, σε τουλάχιστον δεκαέξι από τις πενήντα αμερικανικές Πολιτείες, και σε άλλες χώρες, όπως η Βραζιλία, η Ουρουγουάη, η Νέα Ζηλανδία και ορισμένες περιοχές της Αυστραλίας.

57. Αναφερόμενοι στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, στη διαρκή νομολογία του Δικαστηρίου, καθώς και στη νομολογία ορισμένων εθνικών δικαστηρίων (όπως της βρετανικής Βουλής των Λόρδων ή του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Νοτίου Αφρικής), οι παρεμβαίνοντες τρίτοι ζητούν από το Δικαστήριο να

επικεντρωθεί περισσότερο σε αυτήν την προσέγγιση, η οποία κατά τους ίδιους προτάσσει την προστασία του συμφέροντος του παιδιού.

B. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

1. Ισχύουσες γενικές αρχές

58. Σύμφωνα με τη διαρκή νομολογία του Δικαστηρίου, προκειμένου ένα πρόβλημα να τεθεί βάσει του άρθρου 14, πρέπει να υφίσταται μια διαφορά στη μεταχείριση ατόμων τα οποία βρίσκονται σε συγκρίσιμες καταστάσεις. Μια τέτοια διαφορά συνιστά διάκριση όταν δεν αιτιολογείται με τρόπο αντικειμενικό και εύλογο, δηλαδή εάν δεν εξυπηρετεί έναν θεμιτό σκοπό ή εάν δεν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού. Εξάλλου, τα συμβαλλόμενα Κράτη έχουν στη διάθεσή τους ένα ορισμένο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας, προκειμένου να ορίσουν εάν και σε ποιον βαθμό διαφορές μεταξύ καταστάσεων ανάλογων από άλλες απόψεις, δικαιολογούν διακρίσεις στη μεταχείριση (*Burden κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], n° 13378/05, § 60, CEDH 2008), συμπεριλαμβανομένων και διακρίσεων στη νομική μεταχείριση (*Marckx κατά Βελγίου*, 13 Ιουνίου 1979, § 38, σειρά A n° 31).

59. Αφενός, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως τονίσει ότι, όπως και οι διαφορές που βασίζονται στο φύλο, έτσι και οι διαφορές που βασίζονται στον σεξουαλικό προσανατολισμό πρέπει να αιτιολογούνται από λόγους ιδιαίτερα σοβαρούς (*Karner κατά Αυστρίας*, n° 40016/98, § 37, CEDH 2003-IX, *L. και V. κατά Αυστρίας*, n°s 39392/98 και 39829/98, § 45, CEDH 2003-I, *Smith και Grady κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, n°s 33985/96 και 33986/96, § 90, CEDH 1999-VI, και *Schalk και Kopf κατά Αυστρίας*, n° 30141/04, §§ 96 και 97, CEDH 2010).

60. Αφετέρου, το περιθώριο διακριτικής ευχέρειας που έχουν στη διάθεσή τους τα Κράτη προκειμένου να ορίζουν εάν και σε ποιον βαθμό διαφορές μεταξύ καταστάσεων ανάλογων από άλλες απόψεις, δικαιολογούν διακρίσεις στη μεταχείριση, είναι συνηθισμένου εύρους όταν πρόκειται για τη λήψη μέτρων γενικής φύσεως σε θέματα οικονομικά ή κοινωνικά (βλέπε, λόγου χάρι, *Schalk και Kopf*, όπ. παραπάνω, § 97).

2. Εφαρμογή των ανωτέρω αρχών στη συγκεκριμένη υπόθεση

61. Πρωτίστως το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η παρούσα υπόθεση διαφέρει από την προαναφερθείσα υπόθεση *E.B. κατά Γαλλίας*. Εκείνη αφορούσε την αντιμετώπιση μιας αίτησης έγκρισης υιοθεσίας, η οποία κατατέθηκε από ομοφυλόφιλο άτομο που ζούσε χωρίς σύντροφο. Εκεί το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι το γαλλικό δίκαιο επιτρέπει την υιοθεσία παιδιού από άτομο που ζει χωρίς σύντροφο, ανοίγοντας έτσι τον δρόμο και

στην υιοθεσία από ομοφυλόφιλο άτομο που ζει χωρίς σύντροφο. Λαμβάνοντας υπόψη αυτή την πραγματικότητα του εθνικού νομικού καθεστώτος, θεώρησε ότι οι λόγοι τους οποίους προέβαλλε η Κυβέρνηση δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν ιδιαίτερα σοβαροί και πειστικοί, ώστε να δικαιολογήσουν την άρνηση της έγκρισης που επιθυμούσε η προσφεύγουσα. Στην προσφεύγουσα, συνεπώς, αντιτάχθηκαν λόγοι οι οποίοι αφορούσαν την κατάσταση της, και που το Δικαστήριο έκρινε ότι συνιστούσαν διάκριση (*E.B. κατά Γαλλίας*, όπ. παραπάνω, § 94).

62. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι δεν είναι ίδια η περίπτωση της παρούσας υπόθεσης, εφόσον οι προσφεύγουσες παραπονούνται για την απόρριψη της απλής υιοθεσίας του παιδιού Α. Προς υποστήριξη της απόφασής τους, οι εθνικές δικαστικές αρχές εκτίμησαν ότι, εφόσον με την απλή υιοθεσία μεταβιβάζονται τα δικαιώματα της γονικής μέριμνας στην υιοθετούσα, η εν λόγω υιοθεσία δεν είναι σύμφωνη προς το συμφέρον του παιδιού, αφ' ης στιγμής η βιολογική μητέρα προτίθεται να συνεχίσει να ανατρέφει το παιδί αυτό. Οι δικαστικές αρχές εφάρμοσαν έτσι τις διατάξεις του άρθρου 365 του αστικού κώδικα, που διέπει την εκχώρηση της γονικής μέριμνας στην περίπτωση της απλής υιοθεσίας. Οι προσφεύγουσες, καθώς δεν έχουν συνάψει γάμο, δεν μπόρεσαν να επωφεληθούν από τη μοναδική εξαίρεση που προβλέπει η συγκεκριμένη διάταξη.

63. Όσον αφορά την τεχνητή γονιμοποίηση από ανώνυμο δότη (IAD) όπως προβλέπεται από το γαλλικό δίκαιο, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, χωρίς να αμφισβητούν τις προϋποθέσεις πρόσβασης σε αυτήν, ασκούν κριτική στις νομικές συνέπειες και ισχυρίζονται ότι υπάρχει αδικαιολόγητη διαφορά μεταχείρισης (τέλος παραγράφου 43). Ωστόσο, το Δικαστήριο παρατηρεί, πρώτον, ότι οι προσφεύγουσες δεν αμφισβήτησαν τη σχετική νομοθεσία ενώπιον των εθνικών δικαστικών αρχών. Επισημαίνει κυρίως το Δικαστήριο ότι, το γαλλικό δίκαιο προβλέπει μεν πρόσβαση στην IAD μόνο για τα ετερόφυλα ζευγάρια, όμως προϋπόθεση για την πρόσβαση αυτή είναι επίσης και η ύπαρξη θεραπευτικού σκοπού, η αντιμετώπιση δηλαδή μιας περίπτωσης υπογονιμότητας, ο παθολογικός χαρακτήρας της οποίας είναι ιατρικώς διαπιστωμένος, ή η αποτροπή μετάδοσης σοβαρής ασθένειας (βλ. παραγράφους 25 και 26). Έτσι, ουσιαστικά η IAD επιτρέπεται στη Γαλλία μόνο στα ετερόφυλα υπογόνιμα ζευγάρια, κατάσταση η οποία δεν είναι συγκρίσιμη με των προσφευγουσών. Ως εκ τούτου, κατά την άποψη του Δικαστηρίου, η γαλλική νομοθεσία που αφορά την IAD δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί αιτία μιας διαφοράς μεταχείρισης, της οποίας οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι υπήρξαν θύματα. Το Δικαστήριο διαπιστώνει επίσης ότι η συγκεκριμένη νομοθεσία δεν επιτρέπει την κατοχύρωση ενός δεσμού συγγένειας από υιοθεσία, τον οποίο διεκδικούν οι προσφεύγουσες.

64. Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η άρνηση των γαλλικών δικαστικών αρχών να εγκρίνουν την απλή υιοθεσία της Α. από την πρώτη προσφεύγουσα προσέβαλε το δικαίωμά τους στην ιδιωτική και

οικογενειακή ζωή, κατά τρόπο που συνιστά διάκριση. Ισχυρίζονται ότι υπέστησαν αδικαιολόγητη διαφορά μεταχείρισης ως ομόφυλο ζευγάρι σε σχέση με τα ετερόφυλα ζευγάρια, είτε έγγαμα είτε όχι.

65. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο θεωρεί επομένως αναγκαίο να εξετάσει τη νομική κατάσταση των προσφευγουσών σε σχέση με των έγγαμων ζευγαριών. Διαπιστώνει ότι το άρθρο 365 του αστικού κώδικα προβλέπει επιμερισμό της γονικής μέριμνας όταν ο υιοθετών είναι ο/η σύζυγος του βιολογικού γονέα του υιοθετούμενου, κάτι από το οποίο δεν μπορούν να επωφεληθούν οι προσφεύγουσες, δεδομένης της απαγόρευσης του γάμου ομοφύλων από το γαλλικό δίκαιο.

66. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει εξ αρχής ότι έχει ήδη επισημάνει, στο πλαίσιο της εξέτασης της προαναφερθείσας υπόθεσης *Schalk και Kopf*, ότι το άρθρο 12 της Σύμβασης δεν επιβάλλει στις κυβερνήσεις των Κρατών μελών την υποχρέωση να επιτρέπουν τον γάμο σε ομόφυλα ζευγάρια (*Schalk και Kopf*, όπ. παραπάνω, §§ 49 έως 64). Το δικαίωμα ομόφυλων ζευγαριών στον γάμο δεν συνάγεται ούτε από το άρθρο 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 (στο ίδιο, § 101). Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν τα Κράτη αποφασίζουν να προσφέρουν στα ομόφυλα ζευγάρια έναν άλλον τρόπο νομικής αναγνώρισης, έχουν στη διάθεσή τους ένα ορισμένο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας προκειμένου να προσδιορίσουν την ακριβή φύση του παρεχόμενου καθεστώτος (στο ίδιο, § 108).

67. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι στην προκειμένη περίπτωση οι προσφεύγουσες τονίζουν ότι δεν αιτούνται πρόσβαση στον γάμο, αλλά, καθώς βρίσκονται κατά τη γνώμη τους σε μια ανάλογη κατάσταση, ισχυρίζονται ότι υπέστησαν διάκριση.

68. Το Δικαστήριο δεν κρίνει πειστικό το επιχείρημα. Υπενθυμίζει, όπως έχει ήδη διαπιστώσει, ότι ο γάμος προσφέρει ένα ιδιαίτερο καθεστώς σε αυτούς που τον συνάπτουν. Η άσκηση του δικαιώματος του γάμου προασπίζεται από το άρθρο 12 της Σύμβασης, και έχει συνέπειες κοινωνικές, προσωπικές και νομικές (*Burden*, όπ. παραπάνω, § 63, και *Joanna Shackell κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (απόφ.), n° 45851/99, 27 Απριλίου 2000· βλ. επίσης *Nylund κατά Φινλανδίας* (απόφ.), n° 27110/95, CEDH 1999-VI, *Lindsay κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (απόφ.), n° 11089/84, 11 Νοεμβρίου 1986, και *Şerife Yiğit κατά Τουρκίας* [GC], n° 3976/05, 2 Νοεμβρίου 2010). Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί, στο θέμα της υιοθεσίας από τον δεύτερο γονέα, ότι οι προσφεύγουσες βρίσκονται σε νομική κατάσταση συγκρίσιμη με ενός έγγαμου ζευγαριού.

69. Εν συνεχεία, και για να περάσει στο δεύτερο μέρος της αιτίας των προσφευγουσών, το Δικαστήριο οφείλει να εξετάσει την κατάστασή τους σε σχέση με τα άγαμα ετερόφυλα ζευγάρια. Τα ζευγάρια αυτά μπορεί να έχουν συνάψει PACS, όπως οι προσφεύγουσες, ή απλώς να συζούν. Επί της ουσίας, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ζευγάρια σε συγκρίσιμη νομική κατάσταση, που έχουν δηλαδή συνάψει PACS, έχουν το ίδιο αποτέλεσμα,

την άρνηση δηλαδή της απλής υιοθεσίας (βλ. παραγράφους 19, 24 και 31). Δεν διαπιστώνει επομένως διαφορά μεταχείρισης βασισμένη στον σεξουαλικό προσανατολισμό των προσφευγουσών.

70. Οι προσφεύγουσες, βέβαια, ισχυρίζονται ότι υπέστησαν έμμεση διάκριση, βασισμένη και πάλι στο γεγονός ότι δεν έχουν τη δυνατότητα του γάμου, ενώ τα ετερόφυλα ζευγάρια μπορούν συνάπτοντας γάμο να παρακάμψουν το άρθρο 365 του αστικού κώδικα.

71. Εντούτοις, σχετικά με αυτό, το Δικαστήριο δεν μπορεί παρά να αναφερθεί στη διαπίστωση που ήδη έκανε προηγουμένως (βλ. παραγράφους 66 έως 68).

72. Τέλος, επικουρικά, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι έχει ήδη αναγνωρίσει ότι η λογική της συγκεκριμένης προσέγγισης της υιοθεσίας, που επιφέρει τη διακοπή του προηγούμενου δεσμού συγγένειας μεταξύ του υιοθετούμενου και του φυσικού του γονέα, είναι έγκυρη για τους ανηλίκους (βλέπε, τηρουμένων των αναλογιών, *Emonet και άλλοι κατά Ελβετίας*, n° 39051/03, § 80, 13 Δεκεμβρίου 2007). Εκτιμά ότι, λαμβάνοντας υπόψη το υπόβαθρο και τον σκοπό του άρθρου 365 του αστικού κώδικα (βλ. παράγραφο 19), που διέπει τη μεταβίβαση της άσκησης της γονικής μέριμνας στην περίπτωση της απλής υιοθεσίας, δεν θα μπορούσε κανείς, βασιζόμενος στην αμφισβήτηση της εν λόγω διάταξης και μόνο, να νομιμοποιήσει τη δημιουργία ενός διπλού δεσμού συγγένειας υπέρ της Α.

73. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της Σύμβασης.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

1. *Απορρίπτει* ομοφώνως την προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης·
2. *Αποφασίζει*, με έξι ψήφους έναντι μιας, ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα, και αναγνώστηκε σε δημόσια ακρόαση στο Μέγαρο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο Στρασβούργο, στις 15 Μαρτίου 2012.

Claudia Westerdiek
Γραμματέας

Dean Spielmann
Προεδρεύων

Στην παρούσα απόφαση επισυνάπτονται, σύμφωνα με τα άρθρα 45 § 2 της Σύμβασης και 74 § 2 του κανονισμού:

- η χωριστή σύμφωνη γνώμη του δικαστή Costa, με την οποία συμφωνεί ο δικαστής Spielmann·
- η χωριστή σύμφωνη γνώμη του δικαστή Spielmann, με την οποία συμφωνεί η δικαστής Berro-Lefèvre·
- η χωριστή αποκλίνουσα γνώμη του δικαστή Villiger.

D.S.
C.W.

© Συμβούλιο της Ευρώπης/Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2013.

Οι επίσημες γλώσσες του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι η αγγλική και η γαλλική. Η παρούσα μετάφραση δεν δεσμεύει το Δικαστήριο, το οποίο δεν φέρει καμία ευθύνη για την ποιότητά της. Η μετάφραση είναι διαθέσιμη στη βάση νομολογίας HUDOC του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (<http://hudoc.echr.coe.int>) και σε κάθε άλλη βάση δεδομένων όπου έχει κοινοποιηθεί από το Δικαστήριο. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή της για μη εμπορικούς σκοπούς, με τον όρο να παρατίθεται ο πλήρης τίτλος της υπόθεσης και η παραπάνω ένδειξη δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Όποιος τυχόν επιθυμεί να χρησιμοποιήσει ολόκληρη ή μέρος της παρούσας μετάφρασης για εμπορικούς σκοπούς, καλείται να επικοινωνήσει με τη διεύθυνση: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.